

PREDLOG PREDLAGATELJA

Izvršni svet skupščine občine Ljubljana Vič-Rudnik je na 111. seji dne 12. 10. 1988 obravnaval Odlok o razglasitvi Turjaškega grajskega kompleksa za kulturni in zgodovinski spomenik ter naravno znamenitost in sklenil, da ga posreduje delegatom skupščine občine v obravnavo in sprejem.

IZVRŠNI SVET

PREDLOG

Na podlagi 18. člena Zakona o naravni in kulturni dediščini (Uradni list SRS št. 1/81) in na podlagi 79. in 84. člena Statuta občine Ljubljana Vič-Rudnik (Uradni list SRS št. 13/86) ter na predlog Ljubljanskega regionalnega zavoda za varstvo naravne in kulturne dediščine je Skupščina občine Ljubljana Vič-Rudnik na seji zobra združenega dela in na seji zbora krajevnih skupnosti dne sprejela

ODLOK

o razglasitvi Turjaškega grajskega kompleksa za kulturni in zgodovinski spomenik ter naravno znamenitost

I. SPLOŠNE DOLOČBE

1. člen

Z namenom, da se ohrani zgodovinsko izročilo, kulturne, estetske in naravne vrednote ter zagotovi usklajen nadaljnji razvoj razglašamo Turjaški grajski kompleks za kulturni in zgodovinski spomenik ter naravno znamenitost (v nadaljnjem besedilu: spomenik).

Spomenik predstavlja v umetnostnem in zgodovinskem pogledu zaokroženo celoto s prostorsko kontinuiteto z antiko, srednjim vekom, v povezavi z vsemi pomembnejšimi zgodovinskimi datumi v razvoju fevdalne posesti na Kranjskem, z boji proti Turkom ter je pomemben za obdobje NOB na Slovenskem. Ima dokumentarno vrednost v nizu renesančnih trdnjavijskih zasnov v srednji Evropi.

2. člen

V območju razglašamo tiste dele kulturne in naravne dediščine, ki imajo posebno kulturno, znanstveno, zgodovinsko in estetsko vrednost ter so po svojih značilnih lastnostih:

A: Arhitekturni in umetnostni spomeniki:

– **Objekt gradu:** Poznan je že v začetku 13. stoletja, z glavnimi prezidavami v 1. polovici 16. stoletja. Pomembnejši grajski sestavini – kapela z apsido in prvotni palacij zanesljivo sodita v začetek 13. stoletja, obzidano srednjeveško grajsko jedro z dvema vogalnima okroglima stolpoma in bastijo na vzhodni strani dvorišča, ki jo na zunaj poudarja zvonik, je nastala vsaj v 17. stoletju.

– **Ostanki pomožnih gospodarskih poslopj pred gradom:** Konjski hlev, ki sodi po zidavi in ostankih stavbnih detajlov v 16. stoletje ter rastlinjak pod gradom na južnem pobočju z ostanki arhitekturnih detajlov.

– **Razvaline starejšega prvotnega gradu** pod današnjim gradom na skalnem pomolu na pobočju hriba.

– **Pokopališče v gozdu:** V centralni osi vhoda postavljena kapela, arhitektura prve polovice 18. stoletja, je vsebinski in ambientalni del grajskega kompleksa. Pokopališče je opasano z obzidjem, v katerega je vkomponiran spomenik v obliki templja.

B. Spomenik oblikovane narave

Sem sodi nekdanja parkovna ureditev okolice gradu z naslednjimi elementi:

– grajski drevored lip na severni strani gradu v obzidju, ki ima izrazito krajinsko in oblikovno vrednost;

– divji kostanji ob ostankih gospodarskih objektov;

– grajski lipi ob gradu, različne starosti, sta prvovrsten dendrološki spomenik;

– pobočje pod staro grajsko lipo, prepreženo s sprehajalnimi potmi, ki so povezane z grajsko potjo, s starim gradom, pokopališčem in dolino;

– južno terasasto grajsko pobočje z ostanki rastlinjaka (oranžerije) z vso vrtno opremo;

– severno pobočje predstavlja vplivno območje gradu ter je rastišče lobodike – redke in ogrožene rastlinske vrste.

II. OBSEG SPOMENIKA

3. člen

Spomenik je omejen z naslednjo mejo:

Na S se začne in teče po J robu parcel 112/10, 112/9, 112/8, 112/7, 112/6, seka parc. 4065, dalje teče po J mejah parcel 83/14, 83/13, 81/11, 83/10, 83/9, 83/8, 83/7, 83/6. Nato se obrne proti J in teče po zahodnem robu parcel 83/2, 62, 60 in 59/1. Na skrajnem J kotu parcele 321/1 se obrne proti V in teče po S robu p. 59/6, prečka p. 59/1 na njenem najožjem delu, se priključi na Z rob p. 18, teče dalje proti S po Z robu p. 18, 19/3, 23, po J robu parc. št. 33, 34, 38, se obrne proti S in teče po Z robu p. 38, 39 ter po V robu p. 41, 42, 43. Prečka cesto in se proti S nadaljuje po Z robu p. 17, 74/2, 75, 76, 78, prečka p. 4065 in gre po njenem V in Z robu do p. 94, se obrne proti S in gre po Z robu parcele 98, 104, 105, 106, 107, kjer se konča na stiku s parcelo 112/10.

4. člen

Spomenik leži na območju katastrske občine Turjak. Katastrska karta z vrisanimi mejami spomenika, ki je sestavni del odloka, je na vpogled v Komiteju za družbene dejavnosti občine Ljubljana Vič-Rudnik in Ljubljanskem regionalnem zavodu za varstvo naravne in kulturne dediščine. Imetnik oz. imetniki pravice uporabe so po stanju v zemljiški knjigi v decembru 1986 naslednji:

VI. št.	Parc. št.	Kultura	Izmera	Imetnik oziroma imetnik pravice uporabe
1	2	3	4	5
453	41	gozd	br. izm.	Laršon Ivana, Drenovec 105 pri Sušaku
819	89	travnik	3809 m ²	Založnik Marija, Drolčevo naselje 12, Kranj
819	90	njiva	1834 m ²	Založnik Marija, Drolčevo naselje 12, Kranj
673	83/7	del pašnika	1978 m ²	Centa Alojz, Turjak št. 27
539	80/1	travnik	5473 m ²	Janežič Ivana, Turjak 22
23	82	njiva	br. izm.	Levstek Jože, Turjak 28
		travnik	br. izm.	Levstek Jože, turjak 28
11	91	njiva	br. izm.	Gramc Tončka, Kranj, Kidričeva 35
		travnik	br. izm.	Gramc Tončka, Kranj, Kidričeva 35
11	79	greda	br. izm.	Gramc Tončka, Kranj, Kidričeva 35
17	108	travnik	br. izm.	Šeško Henrik, Grogova 3, Sl. Bistrica 1/3, Šeško Anton, Bezenškova 4 Lj. do 1/3, Škulj Hedvika, Trata 12/8, Kočevje do 1/3
		gozd		Šeško Henrik, Grogova 3, Sl. Bistrica 1/3, Šeško Anton, Bezenškova 4 Lj. do 1/3, Škulj Hedvika, Trata 12/8, Kočevje do 1/3
17	110	travnik	br. izm.	Možek Ludvik ml. Turjak 33
		njiva		
		gozd		
5	65/1	vrt	br. izm.	DL Občina Lj. Vič-Rudnik
		stan. in		DL Obč. Ljubljana Vič-rudnik
621	5	gosp. pos. z dvor.	798 m ²	DL Obč. Ljubljana Vič-Rudnik
41	4	vrt	647 m ²	DL Lj. mlek. Lj. Tolstojeva 63
1	39	pokopal. stavbišče	424 m ²	DL, Gozdno gospodarstvo Lj.
		z gradom		DL, Gozdno gospodarstvo Lj.
806	1	gozd	3669 m ²	DL, Gozdno gospodarstvo Lj.
787	59/3	gozd	734 m ²	DL, Gozdno gospodarstvo Lj.
787	55/1	travnik	4338 m ²	DL, Gozdno gospodarstvo Lj.
787	51	vrt	3442 m ²	DL, Gozdno gospodarstvo Lj.
787	60	gozd	11063 m ²	DL, Gozdno gospodarstvo Lj.
787	62	gozd	16696 m ²	DL, Gozdno gospodarstvo Lj.
787	63	gozd	9769 m ²	DL, Gozdno gospodarstvo Lj.
787	83/1	gozd	11605 m ²	DL, Gozdno gospodarstvo Lj.
787	83/2	gozd	23270 m ²	DL, Gozdno gospodarstvo Lj.
787	43	pašnik	945 m ²	DL, Gozdno gospodarstvo Lj.
787	83/3	gozd	6046 m ²	DL, Gozdno gospodarstvo Lj.
787	83/5	gozd	5755 m ²	DL, Gozdno gospodarstvo Lj.
787	80/2	vrt	408 m ²	DL, Gozdno gospodarstvo Lj.
787	93	gozd	2560 m ²	DL, Gozdno gospodarstvo Lj.
787	94	gozd	7000 m ²	DL, Gozdno gospodarstvo Lj.
787	74/1	vrt	1578 m ²	DL, Gozdno gospodarstvo Lj.

787	64/1	gozd	18882 m ²	DL, Gozdno gospodarstvo Lj.
787	64/2	gozd	1144 m ²	DL, Gozdno gospodarstvo Lj.
787	44	pašnik	2636 m ²	DL, Gozdno gospodarstvo Lj.
787	47	vrst	252 m ²	DL, Gozdno gospodarstvo Lj.
787	59/1 del	gozd	244172 m ²	DL, Gozdno gospodarstvo Lj.
787	59/2	njiva	191 m ²	DL, Gozdno gospodarstvo Lj.
beznam	4002/2 d.	pot	31143	DL, v splošni rabi
seznam	4056	pot	1890	DL, v splošni rabi
seznam	4065 del	pot	6080	DL, v splošni rabi
seznam	4035	potok	8079	DL, v splošni rabi

III. VARSTVENI REŽIMI

6. člen

Za spomenik velja enoten varstveni režim, ki določa:

- varovanje kulturnih, estetskih, zgodovinskih in naravnih vrednot v celotni, neokrnjeni in izvorni podobi,
- podreditev posegov ohranjanju, sanaciji in prenovi varovanim lastnostim prostora in arhitekture po zgodovinsko izvorni podobi,
- varovanje možne arheološke dediščine na celotnem območju,
- zagotavljanje predstavitve kulturnih, zgodovinskih, estetskih in naravnih vrednot varovanega območja,
- podreditev prometne ureditve kulturnim, estetskim, zgodovinskim vrednotam in obstoju naravne znamenitosti.

Na celotnem območju spomenika je prepovedano:

- spreminjati prostorsko zasnovo varovanega območja,
 - novogradnje na območju spomenika.
- A. Za arhitekturne in umetnostne spomenike je prepovedano:
- spreminjati stavbne zasnove,
 - spreminjati historično substanco spomenikov, to je: ometov, in vse pripadajoče kamnoseške in zidne opreme,
 - širiti pokopališče in spreminjati njegovo arhitekturno zasnovo.

B. Za spomenik oblikovane narave je prepovedano:

- spreminjati vrtno arhitekturno zasnovu,
- spreminjati obstoječo konfiguracijo terena,
- uničevati in poškodovati drevje in grmovje,
- spreminjati ekološke pogoje,
- razkopavati zemljišče (peskokopi),
- graditi in postavljati objekte, naprave in, ki niso v skladu z osnovno funkcijo parka.

Ne glede na prepovedi je po predhodnem soglasju strokovne organizacije **dovoljeno**:

- obnavljati spomenike z izvajalci, s katerimi se le-ta strinja,
- izvajati znanstveno-raziskovalno dejavnost, ki ni v nasprotju z varstvenimi režimi.
- izvajati aktivnosti rabe spomenika v skladu z bodočo pomembnostjo.

Ne glede na prepovedi je **dovoljeno**:

- izvajati dosedanje gospodarsko izrabo prostora, ki ni v nasprotju z varstvenimi režimi,
- izvajati gospodarsko izrabo gozdov v skladu z gospodarskimi načrti,
- izvajati turistično in rekreacijsko dejavnost, ki ni v nasprotju z varstvenimi režimi,
- izvajati učno-vzgojno dejavnost.

Ne glede na prepovedi je **dovoljeno**:

- izvajati dosedanje gospodarsko izrabo prostora, ki ni v nasprotju z varstvenimi režimi,
- izvajati gospodarsko izrabo gozdov v skladu z gospodarskimi načrti,
- izvajati turistično in rekreacijsko dejavnost, ki ni v nasprotju z varstvenimi režimi,
- izvajati učno-vzgojno dejavnost.

IV. RAZVOJNE USMERITVE

7. člen

Spomeniku je potrebno zaradi njegovih kulturnih, zgodovinskih, estetskih in znanstvenih vrednosti zagotavljati nadaljnji obstoj in razvoj.

Z revitalizacijo kompleksa je potrebno spomeniku zagotoviti dostopnost javnosti in ustrezno predstavitev.

Za spomenik oblikovane narave je potrebno zagotoviti redno vzdrževanje in obnavljanje oz. nadomeščanje vegetacije z isto vrsto.

V. NADZOR

8. člen

Strokovne naloge v zvezi z varstvom spomenika opravlja Ljubljanski regionalni zavod za varstvo naravne in kulturne dediščine.

9. člen

Za nadzor nad izvajanjem tega odloka je pristojna Mestna uprava za inšpekcijske službe.

VI. KONČNE DOLOČBE

10. člen

Upravni organ občine Ljubljana Vič-Rudnik, pristojen za premoženjsko-pravne zadeve, poda predlog za vpis spomenika v zemljiško knjigo po uveljavitvi odloka.

11. člen

Ta odlok začne veljati 8. dan po objavi v Uradnem listu SRS.

Predsednik
skupščine občine
Ljubljana Vič-Rudnik
Peter Vrhunc

OBRAZLOŽITEV

Pravna podlaga za sprejem odloka

Pravno podlago za sprejem odloka daje Zakon o naravni in kulturni dediščini (Uradni list SRS, št. 1/81). Zakon določa, da so družbenopolitične skupnosti dolžne izdajati akte ter izvajati druge ukrepe za varovanje naravne in kulturne dediščine. Dele naravne in kulturne dediščine, ki imajo posebno kulturno, znanstveno, zgodovinsko ali estetsko vrednost, pa morajo pristojni organi razglasiti za kulturni in zgodovinski spomenik ali za naravno znamenitost. Razglasitev izvede z ustreznim aktom občinska skupščina potem, ko dobi mnenje ali predlog organizacije za varstvo naravne in kulturne dediščine.

Ocena stanja in vzroki za sprejem odloka

Turjaški grajski kompleks predstavlja v umetnostnem in zgodovinskem pogledu zaokroženo celoto s prostorsko kontinuiteto z antiko, srednjim vekom, v povezavi z vsemi pomembnejšimi zgodovinskimi datumi v razvoju fevdalne posesti na Kranjskem, z boji proti Turkom ter je pomemben za obdobje NOB na Slovenskem. Ima dokumentarno vrednost v nizu renesančnih trdnjaviških zasnov v srednji Evropi.

Obnova gradu teče kontinuirano že od leta 1962 dalje. Opravljena so velika gradbena dela. Da pa bi ga lahko odprli za javnost, ga je bilo potrebno obnoviti do te mere, da ne bi bilo več nevarnosti poškodb za obiskovalce. Zato je IS občine imenoval odbor za prenovu grajskega kompleksa Turjak, ki ima nalogo, voditi aktivnosti pri sanaciji gradu. Do konca septembra 1988 je bila izvedena v omenjenem obsegu v okviru finančnih možnosti ter je omogočila odprtje dela gradu za javnost. Izvedena so bila gradbena in obrtniška dela za zaprtje dvorane v južnem krilu gradu, sanitarije, zaščita celotnega objekta, restavratska dela v kapeli, ureditev parka in komunalne infrastrukture. Večji delež sredstev sta zagotovili Ljubljanska kulturna skupnost in Republiška kulturna skupnost. Kot sofinancerji pa so sodelovali tudi Komunalna skupnost ljubljanskih občin, Zavarovalna skupnost Triglav in Ljubljanska banka Stanovanjsko komunalna banka. S tem so podani pogoji za razglasitev grajskega kompleksa Turjak za kulturni in zgodovinski spomenik in naravno znamenitost. Dokončna ureditev kompleksa je dolgoročna naloga oz. cilj, ki pa je odvisna od opredelitve bodoče namembnosti gradu.

Vsebina odloka

Predlog za razglasitev Turjaškega grajskega kompleksa je podal Ljubljanski regionalni zavod za varstvo naravne in kulturne dediščine. V skladu z Zakonom o naravni in kulturni dediščini odlok vsebuje: utemeljitev za razglasitev, navedbe o lastnini, varstvene režime, razvojne usmeritve ter nadzor.

Z razvojnimi usmeritvami spomeniku predvsem zagotavljamo nadaljnji obstoj in razvoj ter redno vzdrževanje.

Osnutek odloka je obravnavala skupščina v maju 1987. Na tekst odloka delegati niso imeli pripomb. Zato je predlog odloka enak osnutku.

Posledice sprejema odloka

Z razglasitvijo grajskega kompleksa Turjak za zgodovinski spomenik in naravno znamenitost bo objekt dobil strožje pravno varstvo. Odprt bo za javnost, kar pomeni tudi obveznosti po rednem vzdrževanju in nadaljnji sanaciji. Spomenik bo vpisan v zemljiško knjigo ter ustrezno označen. Sredstva za označitev

bo zagotovila Skupščina občine Ljubljana Vič-Rudnik iz proračuna, sredstva za vzdrževanje in sanacijo pa bosta zagotavljali samoupravni interesni skupnosti za kulturo in sicer občinska oziroma mestna kulturna skupnost ter republiška kulturna skupnost po sprejetem programu.

